

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук
Білявця Сергія Яковича
на дисертацію **Левко Мар'яни Іванівни**
«Формування політичної культури майбутніх офіцерів
у фаховій підготовці в умовах вищих військових навчальних закладів»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність дослідження зумовлена потребою модернізації сучасної вищої школи України загалом і системи підготовки офіцерів, зокрема. На думку дослідниці, це можливо шляхом реалізації однієї з провідних тенденцій – формування політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці в умовах вищих військових навчальних закладів.

Підтвердженням сказаному є виокремленні авторкою суперечності, що проявляються в процесі фахової підготовки майбутніх офіцерів, зокрема між:

- актуалізацією значення політичної культури молоді на рівні суспільства і недостатньою увагою до її формування у вищих військових навчальних закладах;
- завданнями політичної соціалізації курсантів ВВНЗ і недостатньою готовністю викладачів до їх розв'язання;
- усвідомленням потреби у формуванні політичної культури майбутніх офіцерів і недостатнім методичним забезпеченням цього процесу.

З огляду на сказане, актуальність теми дисертаційного дослідження Левко Мар'яни Іванівни не викликає сумніву.

Наукова логіка та науковий апарат дослідження. Науковий апарат дисертаційного дослідження збалансований.

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов забезпечення ефективного формування політичної культури майбутніх офіцерів вищих військових навчальних закладів України.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах України.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування політичної культури майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки у вищих військових навчальних закладах.

Гіпотеза і завдання дослідження репрезентують картину спрямованості наукового пошуку, його проміжні й кінцевий результати та послідовність їх досягнення.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що: вперше виявлено й обґрунтовано педагогічні умови формування політичної культури майбутніх офіцерів (створення позитивної мотивації майбутніх офіцерів до оволодіння ними політичною культурою; доповнення змісту фахових дисциплін у контексті професійної підготовки майбутніх

офіцерів формами, методами та засобами формування складових політичної культури в умовах вищих військових навчальних закладів; охоплення курсантів навчальною особистісно-орієнтованою діяльністю шляхом застосування новітніх освітніх технологій та викладання спецкурсу «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах»; здійснення моніторингу рівня сформованості компонентів політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці в умовах вищих військових навчальних закладів); розроблено й обґрунтовано модель процесу формування політичної культури майбутніх офіцерів; удосконалено зміст (уведено авторський спецкурс «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах»), форми (лекції, семінарські, практичні заняття, навчальна практика за військовим спрямуванням, військове стажування; науково-дослідна робота курсантів, самостійна робота, тренінги) і методи (емоційне стимулювання навчання, розподіл обов'язків, створення ситуації пізнавальної суперечки, кейси, «мозковий штурм», рольові та ділові ігри) підготовки майбутніх офіцерів; уточнено зміст поняття «політична культура майбутніх офіцерів» і обґрунтовано його у такому формулюванні – це інтегральна властивість особистості, що містить систему знань про політичні аспекти професійної діяльності офіцера Збройних Сил України, правила професійної комунікації, політичну поведінку й політичні дії.

У роботі представлено практичні доробки авторки, зокрема: авторський спецкурс «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах»; упроваджено в окремі теми навчальних дисциплін «Філософія», «Соціологія», «Політологія», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Військова педагогіка та психологія» тематичні завдання і ситуації, що зорієнтовані на покращення його ефективності.

Понятійно-термінологічний апарат дослідження.

Дисертанткою проведена значна робота щодо аналізу поняттєвого апарату з досліджуваної проблеми. Проведено аналіз та здійснено різнобічну інтерпретацію понять «культура», «політична культура», «політична культура майбутніх офіцерів» та ін.

Змістове наповнення дисертаційного дослідження. Відповідно до логіки дисертаційного дослідження та визначеного наукового апарату розкриваються його основні положення. Перш за все, у цьому плані необхідно відмітити підхід дисертантки щодо виокремлення положень, які, на її думку, визначають стратегію і тактику наукового дослідження проблеми формування політичної культури майбутніх офіцерів.

У дисертації систематизовано теоретичні базові відомості щодо суті політичної культури майбутніх офіцерів. Нам імпонує тлумачення авторкою дисертації поняття «політична культура майбутнього офіцера» як інтегральної властивості особистості, що містить систему знань про

політичні аспекти професійної діяльності офіцера Збройних Сил України, правила професійної комунікації, політичну поведінку й політичні дії.

Мар'яною Іванівною, на нашу думку, вдало обґрунтовано структуру політичної культури; визначено критерії, показники та рівні політичної культури майбутніх офіцерів; проаналізовано стан її сформованості в курсантів спеціальностей «Управління діями підрозділів Сухопутних військ» (спеціалізація «Виховна та соціально-психологічна робота у підрозділах сухопутних військ»), «Культурологія» (спеціалізація «Культурно-виховна, просвітницька робота та організація дозвілля у військах (силах)»); розкрито зміст формування політичної культури майбутніх офіцерів.

Заслуговує на позитивну оцінку розроблена модель формування політичної культури майбутніх офіцерів.

Експериментальна складова дослідження включає в себе констатувальний та формувальний етапи дослідження, що у повній мірі реалізують завдання дослідження та його гіпотетичне припущення.

Формувальний етап експерименту передбачав перевірку ефективності педагогічних умов формування політичної культури майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах, які реалізовувались задля досягнення якісної зміни стану сформованості зазначеного феномена шляхом збагачення змісту фахової підготовки майбутніх офіцерів; забезпечення полісуб'єктної взаємодії між учасниками освітнього процесу на засадах суб'єкт-суб'єктної співактивності; забезпечення функціональної повноти процесу формування політичної культури майбутніх офіцерів шляхом збагачення традиційних форм і методів навчання та виховання нетрадиційними (активними) різновидами.

Достовірність результатів підтверджується теоретичним обґрунтуванням проведеного дослідження, значною вибіркою респондентів, валідними методиками, поєднанням кількісного та якісного аналізу одержаних емпіричних даних.

Особливої уваги заслуговує внесок авторки у практичну реалізацію розробленого спецкурсу «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах», методичних рекомендацій з формування політичної культури майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Підтвердженням цьому слугують довідки про впровадження запропонованого авторкою навчально-методичного комплексу в навчально-виховний процес ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (акт про впровадження № 01-15/06-01-605 від 28.09.2017 р.), Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (акт про впровадження № 1271/НВ від 02.08.2017 р.), Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (акт про впровадження № 27/1/720 від 25.04.2017 р.), Академії Державної Пенітенціарної служби (довідка № 15/13-д від 22.11.2017 р.), Хмельницького національного університету (довідка № 97 від 26.12.2017 р.), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка № 88 від 26.12.2017 р.).

Запропонований у дослідженні комплекс педагогічних умов, форм, методів і технологій аудиторної та позааудиторної навчально-виховної роботи може використовуватися з метою вдосконалення професійної підготовки курсантів, підвищення методичної готовності викладачів до розвитку політичної культури майбутніх офіцерів.

Разом з тим у дисертації та авторефераті є певні дискусійні положення, що вимагають висловити рекомендації та побажання:

1. Автор інколи уникає оцінних суджень, коли наводить погляди вчених на предмет дослідження та концептуальні ідеї науковців щодо шляхів вирішення проблеми формування політичної культури.

2. Робота значно виграла б, якби автор окремим підрозділом розкрила зарубіжний досвід формування політичної культури майбутніх офіцерів у провідних країнах Європи та США.

3. Автору варто було би більш обґрунтовано зазначити причини уведення в освітній процес спецкурсу «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах», а також механізми його впровадження у навчальний план військового закладу вищої освіти.

4. У розділі, присвяченому організації та результатам педагогічного дослідження, автор допускає багато загальних положень стосовно сутності педагогічного експерименту, його методології та методики з посиланням на авторів. Варто було би більш ретельно подати інформацію про методику впровадження педагогічних умов в освітній процес військового закладу вищої освіти.

5. В оформленні матеріалів дослідження дисертанту, на жаль, не вдалося уникнути окремих мовностилістичних погрішностей, неточностей у використанні розділових знаків. Інколи текст переобтяжений ускладненими конструкціями, які заважають належним чином сприймати думку.

Втім висловлені рекомендації, побажання і дискусійні думки не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертації, що здійснює певний внесок у розроблення проблеми формування політичної культури майбутніх офіцерів.

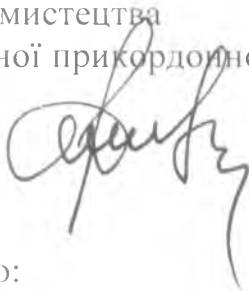
Отже, логіка дослідження, послідовність викладу та доказовість положень і висновків – це ті характеристики, що надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти, завершеності. Робота має теоретичне і практичне значення, оскільки одержані в дисертації результати та представлені узагальнення можуть використовуватись у процесі професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах України.

Висновки сформульовані дисертанткою чітко і повно, розкривають за поставленими в роботі завданнями основні надбання та результати дослідження. В опублікованих за темою дисертації 12 одноосібних та 1 співавторстві публікаціях викладено основні наукові положення, зроблені у

процесі наукового пошуку. Зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності 13.00.04– теорія і методика професійної освіти.

Загальний висновок. Дисертаційна робота «Формування політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці в умовах вищих військових навчальних закладів», є завершеним самостійним дослідженням, що відповідає чинним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Левко Мар'яна Іванівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри оперативного мистецтва
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

С. Я. Білявець

Підпис С. Я. Білявця засвідчую:
начальник відділення контролю та документального забезпечення
Національної академії Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

І. Ю. Жилкіна

«05» червня 2018 р.

